

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра сімейної та спеціальної педагогіки і психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Г. В. Музиченко

14 грудня 2020 року

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

РІВЕНЬ ОСВІТИ: ТРЕТІЙ (ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ)

НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО СТУПЕНЮ:

ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ

Розроблено проектною групою у складі:

Чебикін Олексій Якович, доктор психологічних наук, професор, ректор Університету Ушинського;

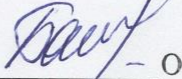
Велитченко Леонід Кирилович, доктор психологічних наук, професор кафедри сімейної та спеціальної педагогіки та психології.

Булгакова Олена Юрійівна, доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;

Бабчук Олена Григоріївна, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки та психології.

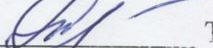
Програму розглянуто на засіданні кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Протокол від 17 грудня 2020 року № 4а

Завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології _____ - О. Г. Бабчук

Схвалено науково-методичною комісією Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Протокол від 21 грудня 2020 року № 4

Голова науково-методичної комісії _____ Т. Ю. Осипова

Учений секретар науково-методичної комісії _____ О. А. Галіцан

Завідувач відділу аспірантури і докторантури _____ І. А. Хижняк

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма орієнтована на підготовку до фахового вступного іспиту з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 053 «Психологія» для підготовки здобувачів вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем.

Зміст програми охоплює в повному обсязі основні категорії психології, поняття, терміни, факти, передбачає структурування і розподіл навчального матеріалу за такими основними розділами: «Загальна психологія», «Історія психології», «Вікова психологія», «Педагогічна психологія».

Здобувач повинен *знати*:

- сутність предмета психології, її структуру та сучасну систему галузей психології;
- основи методології науки психології;
- науково-понятійний апарат психології як науки;
- категорії психології та її місце в системі наук;
- принципи та методи психологічного дослідження;
- структуру психологічної діяльності;
- періодизацію становлення предмету психології;
- основні закони психології, що розкривають взаємозв'язок психічних явищ;
- особливості, механізми і закономірності психічних процесів і функцій, їх фізіологічні механізми;
- методи психологічного дослідження та вимоги до них;
- закономірності розвитку психіки, її вікової періодизації, істотних ознак і характеристик окремих вікових періодів життя;

вміти:

- розкривати взаємозв'язки психології з іншими науками (філософія, політологія, соціологія, педагогіка та ін.);
- критично сприймати психологічні теорії і концепції;

- аналізувати основні теорії та теоретико-методологічні проблеми сучасної психологічної науки;
- аналізувати актуальні проблеми й досягнення в науковій галузі;
- розкривати зв'язок між науковою теорією, експериментом, практикою;
- досліджувати причини й динаміку психологічних явищ, закономірності психічної діяльності, індивідуально-психологічні особливості психіки людини;
- використовувати адекватні способи обробки дослідного матеріалу;
- здійснювати вимір індивідуально-психологічних та соціально-психологічних характеристик особистості, її соціальної поведінки;
- узагальнювати наукові знання з психології, аналізувати передовий досвід науково-психологічної діяльності;
- опрацьовувати наукову літературу, працювати з цифровими наукометричними базами даних, on-line ресурсами;
- аналізувати матеріал відповідно до сучасних тенденцій розвитку психології в Україні.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК3. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК4. Здатність працювати автономно

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК)

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики і на межі предметних галузей.

СК2. Здатність критично оцінювати результати науково-дослідної роботи, визначати перспективи подальших наукових розвідок.

СК3. Здатність розробляти та реалізувати проекти, включаючи власні дослідження, та презентувати їх державною та іноземною мовою

СК4. Спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю з проблематики дослідження.

СК5. Здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, оцінювати рівень власної фахової компетенції та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК6. Дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики, міжкультурної толерантності та керуватися загальнолюдськими цінностями.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Модуль 1 Загальна психологія, історія психології

Тема 1. Психологія як наука. Основні напрями сучасної психології.

Методи психологічних досліджень.

Предмет психології та її завдання. Рефлекторна природа психіки. Психіка і свідомість. Основні галузі психологічних знань. Основні явища та поняття сучасної психології. Завдання психології як науки. Зв'язок психології з іншими науками. Основні напрями в сучасній психології (гештальтпсихологія, біхевіоризм, психоаналіз, генетична, когнітивна, гуманістична, діяльнісний підхід). Основні вимоги до методів психології. Основні та допоміжні методи дослідження в сучасній психологічній науці. Кількісний та якісний аналізи дослідження психічних явищ.

Тема 2. Розвиток психіки і свідомості.

Виникнення та розвиток психіки. Розвиток механізмів психічної діяльності. Психічне і фізіологічне. Мозок, його будова і функції. Розвиток психіки на різних етапах еволюції тваринного світу. Виникнення та історичний розвиток людської свідомості. Психіка, сигнальні системи, поведінка людини. Буття і свідомість. Структура свідомості та її основні психологічні характеристики.

Тема 3. Пізнавальні психічні процеси.

Загальна характеристика пізнавальних процесів. Відчуття як психічне відображення реальності. Фізіологічне підґрунтя відчуттів. Класифікація і різновиди відчуттів. Основні властивості відчуттів. Відчуття і діяльність. Сприймання, його природа. Властивості сприймань (предметність, константність, цілісність, осмисленість, структурність). Загальні уявлення про пам'ять. Процеси пам'яті. Види пам'яті та їх особливості. Поняття про уяву. Фізіологічне підґрунтя уяви. Роль уяви в житті людини. Основні функції уяви. Поняття про мислення. Соціальна природа мислення. Мислення як процес активного, творчого пізнання і перетворення дійсності. Теоретичне і практичне мислення, їх підвиди. Розумові дії та операції мислення. Індивідуальні особливості мислення.

Тема 4. Регулятивна функція психіки. Увага, емоційно-вольові процеси.

Особливості уваги як психічного процесу і стану людини. Фізіологічне підґрунтя уваги. Різновиди і форми уваги. Роль уваги в сприйманні, пам'яті, мисленні, здійсненні різних видів діяльності і спілкуванні людини. Природна і соціально обумовлена увага. Психологічні теорії уваги. Поняття про емоції. Значення емоцій в житті людини. Класифікація і види емоцій. Психологічні теорії емоцій. Індивідуальна своєрідність емоцій і почуттів. Роль емоцій в регуляції особистісних взаємовідносин людей. Розвиток емоційно-особистісної сфери людини. Значення волі в житті людини, в організації і регуляції її діяльності і спілкування. Загальні положення в області теоретичних досліджень волі. Структура вольового акту. Безвілля, його причини і переборення.

Тема 5. Індивідуально-психологічні особливості особистості.

Темперамент, здібності, характер.

Біологічне та соціальне в людині. Поняття про темперамент. Позитивні та негативні сторони кожного типу темпераменту. Темперамент і основні властивості нервової системи людини. Психологічна характеристика темпераменту. Поняття індивідуального стилю діяльності. Спільне та відмінне в темпераменті та індивідуальному стилі діяльності. Темперамент, вразливість, емоційність, імпульсивність і тривожність людини. Темперамент і вчинки.

Діагностика темпераменту. Загальне поняття про характер та його природу. Структура характеру. Формування характеру. Типологія характерів.

Тема 6. Психологія особистості.

Взаємозв'язок понять „людина”, „індивід”, „особистість”, „індивідуальність”. Поняття про особистість та її структуру(спрямованість особистості, мотиви, індивідуально-типологічні особливості, можливості особистості, психічні процеси, система саморегуляції). Активність особистості та її джерела. Розвиток і виховання особистості. Індивідуальні особливості особистості. Види, засоби та мотиви діяльності, процес їх засвоєння.

Тема 7. Міжособистісні стосунки в спільнотах. Особистість, соціальні групи. Проблеми особистості і колективу.

Поняття про соціальне самовизначення, його зміст і особливості на різних вікових стадіях. Поняття групи. Феноменологія малих груп. Керівництво і лідерство в групі. Міжособистісні стосунки в групі. Психологічна сумісність і конфлікт у міжособистих стосунках. Соціометрична і статична картина внутрішньогрупових взаємовідносин. Проблема відповідальності суспільства і самого індивіда за своє майбутнє. Соціальна допомога у виборі професії, у підготовці до сімейного життя, в реалізації громадських прав, у міжособистих відносинах.

Модуль 2. Вікова та педагогічна психологія

Тема 8. Предмет та завдання вікової психології, зв'язок з іншими науками

Предмет вікової психології як науки. Основні проблеми вікової психології як науки. Вік як фізіологічна та психологічна категорія. Структура вікової психології. Методи вікової психології. Зв'язок вікової психології з віковою фізіологією, психогенетикою, педагогікою, філософією, загальною психологією, психологією особистості, соціальною психологією.

Тема 9. Загальна характеристика онтогенезу людської психіки

Поняття та сутність психічного розвитку. Загальні закономірності психічного розвитку людини. Поняття про рушійні сили розвитку. Біологічне та

соціальне у розвитку людини. Роль діяльності у психічному розвитку людини. Значення спілкування та соціального контексту для розвитку дитини. Рішучий вплив навчання та виховання. Проблема вікової періодизації розвитку. Структура віку: поняття провідної діяльності, соціальної ситуації розвитку, сензитивного періоду, психологічного новоутворення, вікової кризи. Вікові та індивідуальні особливості дитини.

Тема 10. Теоретичні концепції вікової психології

Персонологічні теорії розвитку. Теорія психосексуального розвитку (З.Фрейд). Психосоціальна концепція розвитку (Е.Еріксон). Генетична психологія Ж.Піаже. Гуманістичні концепції розвитку людини (А.Маслоу). Культурно-історична теорія Л.С.Виготського, теорія діяльності О.Н.Леонтьєва, теорія формування розумових дій П.Я.Гальперіна, теорія навчальної діяльності В.В.Давидова – Д.Б.Ельконіна.

Тема 11. Предмет та завдання педагогічної психології

Міжпредметні зв'язки педагогічної психології з іншими науками. Система категорій педагогічної психології (соціалізація, спрямована соціалізація, освітня соціалізація, виховання, навчання, формування, розвиток, наuczіння, навчальна діяльність, усвідомлення та освоєння, соціальні цінності, позиція особистості, настанови, компетенції, знання, вміння, навички, здібності).

Тема 12. Основні принципи педагогічної психології

Класифікація методів педагогічної психології. Специфіка використання окремих методів педагогічної психології в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях. Поняття про методи психологічної допомоги в освітньому процесі.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів	Критерії оцінки
<p style="text-align: center;">Відмінно (90–100 А)</p>	<p>Здобувач має ґрунтовні знання про сутність предмета психології, її структуру та сучасну систему галузей психології, методології науки психології, науково-понятійний апарат психології як науки, категорії психології та її місце в системі наук. На високому рівні визначає структуру психологічної діяльності, періодизацію становлення предмету психології, основні закони психології, що розкривають взаємозв'язок психічних явищ, особливості, механізми і закономірності психічних процесів і функцій, їх фізіологічні механізми, методи психологічного дослідження та вимоги до них, закономірності розвитку психіки, її вікової періодизації, істотних ознак і характеристик окремих вікових періодів життя.</p> <p>Усні відповіді повні, логічні й обґрунтовані.</p> <p>На високому рівні вміє: розкривати взаємозв'язки психології з іншими науками (філософія, політологія, соціологія, педагогіка та ін.), критично сприймати психологічні теорії і концепції, аналізувати основні теорії та теоретико-методологічні проблеми сучасної психологічної науки, аналізувати актуальні проблеми й досягнення в науковій галузі, розкривати зв'язок між науковою теорією, експериментом, практикою.</p> <p>На високому рівні виявляє розуміння щодо дослідження причин й динаміки психологічних явищ, закономірностей психічної діяльності, індивідуально-психологічних особливостей психіки людини. Усвідомлює як використовувати адекватні способи обробки дослідного матеріалу. На високому рівні вміє здійснювати вимір</p>

	<p>індивідуально-психологічних та соціально-психологічних характеристик особистості, її соціальної поведінки.</p> <p>Виявляє вміння узагальнювати наукові знання з психології, аналізувати передовий досвід науково-психологічної діяльності, аналізувати матеріал відповідно до сучасних тенденцій розвитку психології в Україні. Виявляє творчий підхід у опрацюванні наукової літератури, у праці з цифровими наукометричними базами даних, on-line ресурсами.</p>
<p>Добре (74–89 В)</p>	<p>Здобувач має достатні знання про сутність предмета психології, її структуру та сучасну систему галузей психології, методології науки психології, науково-понятійний апарат психології як науки, категорії психології та її місце в системі наук. На достатньому рівні визначає структуру психологічної діяльності, періодизацію становлення предмету психології, основні закони психології, що розкривають взаємозв'язок психічних явищ, особливості, механізми і закономірності психічних процесів і функцій, їх фізіологічні механізми, методи психологічного дослідження та вимоги до них, закономірності розвитку психіки, її вікової періодизації, істотних ознак і характеристик окремих вікових періодів життя.</p> <p>Усні відповіді повні, логічні, натомість не завжди обґрунтовані.</p> <p>На достатньому рівні володіє вміннями щодо взаємозв'язків психології з іншими науками (філософія, політологія, соціологія, педагогіка та ін.), критичного сприймання психологічних теорій і концепцій, проте подекуди не може аналізувати основні теорії та теоретико-</p>

	<p>методологічні проблеми сучасної психологічної науки; аналізувати актуальні проблеми й досягнення в науковій галузі, розкривати зв'язок між науковою теорією, експериментом, практикою. У цілому виявляє розуміння щодо дослідження причин й динаміки психологічних явищ, закономірностей психічної діяльності, індивідуально-психологічних особливостей психіки людини. Виявляє розуміння як використовувати адекватні способи обробки дослідного матеріалу, натомість під час виміру індивідуально-психологічних та соціально-психологічних характеристик особистості, її соціальної поведінки припускається незначних помилок. Обізнаний у опрацюванні наукової літератури, у праці з цифровими наукометричними базами даних, on-line ресурсами. У цілому вміє узагальнювати наукові знання з психології, аналізувати передовий досвід науково-психологічної діяльності, аналізувати матеріал відповідно до сучасних тенденцій розвитку психології в Україні, але потребує незначної допомоги.</p>
Задовільно (60–73 D)	<p>Здобувач має недостатні знання про сутність предмета психології, її структуру та сучасну систему галузей психології, методології науки психології, науково-понятійний апарат психології як науки, категорії психології та її місце в системі наук. У визначенні структури психологічної діяльності, періодизації становлення предмету психології, основних законів психології, що розкривають взаємозв'язок психічних явищ, особливості, механізми і закономірності психічних процесів і функцій, їх фізіологічні механізми припускається значних помилок. На задовільному знає методи психологічного дослідження</p>

	<p>та вимоги до них, закономірності розвитку психіки, її вікової періодизації, однак визначення істотних ознак і характеристик окремих вікових періодів життя викликає труднощі.</p> <p>Усні відповіді не повні, здобувач вищої освіти ускладнюється в їх обґрунтуванні.</p> <p>На задовільному рівні володіє вміннями щодо взаємозв'язків психології з іншими науками (філософія, політологія, соціологія, педагогіка та ін.), критичного сприймання психологічних теорій і концепцій. Аналіз основних теорій та теоретико-методологічних проблем сучасної психологічної науки; аналізування актуальних проблем й досягнення в науковій галузі, розкривання зв'язку між науковою теорією, експериментом, практикою викликає труднощі. Практично не виявляє розуміння щодо дослідження причин й динаміки психологічних явищ, закономірностей психічної діяльності, індивідуально-психологічних особливостей психіки людини. Загалом розуміє як використовувати адекватні способи обробки дослідного матеріалу, проте під час виміру індивідуально-психологічних та соціально-психологічних характеристик особистості, її соціальної поведінки потребує значної допомоги. Аналіз наукової літератури, у праці з цифровими наукометричними базами даних, on-line ресурсами викликає значні труднощі. Не завжди вміє узагальнювати наукові знання з психології, аналізувати передовий досвід науково-психологічної діяльності, аналізувати матеріал відповідно до сучасних тенденцій розвитку психології в Україні, але потребує незначної допомоги.</p>
Незадовільно	Здобувач вищої освіти має фрагментарні знання про

(35-59 FX)

сутність предмета психології, її структуру та сучасну систему галузей психології, методології науки психології, науково-понятійний апарат психології як науки, категорії психології та її місце в системі наук. У визначенні структури психологічної діяльності, періодизації становлення предмету психології, основних законів психології, що розкривають взаємозв'язок психічних явищ, особливості, механізми і закономірності психічних процесів і функцій, їх фізіологічні механізми припускається грубих помилок. Не володіє знаннями щодо методів психологічного дослідження та вимог до них, закономірності розвитку психіки, її вікової періодизації, істотних ознак і характеристик окремих вікових періодів життя.

Усні відповіді часткові, не обґрунтовані.

Не володіє **вміннями** взаємозв'язків психології з іншими науками (філософія, політологія, соціологія, педагогіка та ін.), критичного сприймання психологічних теорій і концепцій. Не вміє аналізувати основні теорії та теоретико-методологічні проблеми сучасної психологічної науки; аналізувати актуальні проблеми й досягнення в науковій галузі, розкривати зв'язок між науковою теорією, експериментом, практикою. Не виявляє розуміння щодо дослідження причин й динаміки психологічних явищ, закономірностей психічної діяльності, індивідуально-психологічних особливостей психіки людини. Не розуміє й не усвідомлює як використовувати адекватні способи обробки дослідного матеріалу. Не вміє опрацьовувати наукову літератури, працювати з цифровими наукометричними базами даних, on-line ресурсами. Не

	усвідомлює як здійснювати вимір індивідуально-психологічних та соціально-психологічних характеристик особистості, її соціальної поведінки. Не вміє доцільно узагальнювати наукові знання з психології, аналізувати передовий досвід науково-психологічної діяльності; аналізувати матеріал відповідно до сучасних тенденцій розвитку психології в Україні.
--	--

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Варій М.Й. Психологія: навч. посібник / для студ. вищ. навч. закл. К.: Центр учбової літератури, 2009. 288с.
2. Вікова та педагогічна психологія : Навч. посібник. К. : Каравела, 2007. 400 с.
3. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум. К. : Каравела, 2009. 448 с.
4. Корольчук М. С., Криворучко П.П. Історія психології: навч. посібн. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. 248 с.
5. Максименко С.Д. Загальна психологія. К.: Центр учбової літератури, 2008. 272 с.
6. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб.: Питер, 2007. 713 с.

Допоміжна

1. Власова О. І. Педагогічна психологія. К.: «Київський університет», 2005. 400 с.
2. Данилюк І. Історія психології в Україні. К.: Либідь, 2002. 152 с.
3. Жуков С. М., Жукова Т. В. Історія психології. К.: Кондор, 2009. 232 с.
4. Зелінська Т. М. Практикум із загальної психології: навч. посібник. К.: Каравела, 2006. 216 с.

5. Коханова О. П. Історія психології: від античності до початку ХХ століття: навч. посібник. 2016. НВП «Інтерсервіс». 235 с.
6. Маклаков А. Г. Общая психология: учеб. пособие для студ. вузов и слушателей курсов психол. дисциплин. С.Пб.: Питер, 2012. 583 с.
7. Мухина В. С. Возрастная психология. Феноменология развития: учеб. для студ. вузов. М.: Академия, 2007. 608 с.
8. Пашукова Т. І. Практикум із загальної психології. К. : Знання, 2000. 204 с.
9. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2010. 352 с.
10. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посібник. К.: Академвидав, 2009. 360с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського (м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36)
2. Одеська державна наукова бібліотека імені М. Горького (м. Одеса, вул. Пастера,13)
3. Електронні бібліотеки:
[http // www.koob.ru](http://www.koob.ru)
[http // www.psy.pu.ru](http://www.psy.pu.ru)
[http // www.e-catalog.name](http://www.e-catalog.name)